

Aki Watano

Boerenkool met stokjes

Opgroeien tussen twee culturen

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2023

Voor Hideo, Ayumi en Izumi

ISBN 978-94-93095-98-4

NUR 320

© 2023 Aki Watano

Omslag: Moker ontwerp

Omslagfoto Aki en Cindy: Hanneke Eijspaart

Auteursfoto: © Hans de Kort

Zetwerk: Zeno

Dit boek is gebaseerd op waargebeurde belevenissen van de auteur, maar zij heeft zichzelf ook de vrijheid gegund – ten gunste van het verhaal en de privacy van bepaalde personen – bepaalde feiten en namen aan haar eigen fantasie te ontnemen.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aki's levenslessen

1. Probeer niet je oogleden omhoog te trekken en vast te lijmen bij je wenkbrauwen.
 - 1a. Je neus wordt niet slanker als je er het hulsje van een luciferdoosje op vastklemt. Ook niet na drie dagen.
2. Bitterballen zijn geweldig lekker. Tompoucen ook.
3. Nudisme is bij sommige vaders heel gewoon.
4. Geen vreemde Japanners spontaan knuffelen. Daar schrikken ze van.
5. Leg je klasgenoten uit dat je met je Japanse ouders niet in het Chinese restaurant in het winkelcentrum woont.
6. Maak je ouders duidelijk dat bezoek van de juf niet betekent dat je van school geschopt wordt.
7. Rustig blijven als baliemedewerkers zeggen: 'Jullie hebben allemaal van die moeilijke namen.'
8. Vermijd Japanse kleuterjuffen die werken vanuit de overtuiging dat je 'een kromme spijker uit alle macht recht moet slaan'. Tenzij je van kinderen zwijgende, gedrilde automaatjes wilt maken.

9. Blijf lachen om moeders op het schoolplein die denken dat je een Aziatische postorderbruid bent en die medelijden hebben met je man.

10. Als je doorzakt in een Japanse bar moet je altijd iets weten over de Sengoku-periode (1467-1603) en wie van de drie beroemde strijders jouw favoriet is: Tokugawa Ieyasu, Oda Nobunaga of Toyotomi Hideyoshi.

11. De HEMA is niet de ideale plek voor het regelen van een begrafenis.

12. Wantrouw therapeuten met een kanarie.

13. Check vooraf de filmkrant; anders kom je er in de zaal pas achter dat er ook een keiharde pornoversie is van *De zeven samurai*.

14. Mijn moeders heilige tip: 'Was altijd de rijst voordat je de pan op het vuur zet. Net zo lang tot het water helemaal helder is.'

15. Een plat Amsterdams accent en een Japans uiterlijk gaan geweldig samen.

15a. Dat geldt niet voor een Japans uiterlijk en een jaren-tachtig-permanent.

1. Prinses van de maan

Het was mijn vaders favoriete sprookje, *het verhaal van de prinses van de maan*. Vier jaar oud was ik en bijna elke avond vocht ik tegen de slaap, wachtend op het geluid van de sleutel in het slot, het 'Tadaima!' ('Ik ben thuis!') en het sprookje dat daarop zou volgen. Nadat mijn vader zijn gebruikelijke handelingen had verricht – zijn schoenen keurig bij de voordeur, zijn lange Burberry-jas aan de kapstok en zijn leren tas op de stoel in de gang – liep hij regelrecht naar mijn kamer, onderweg een snelle 'hallo' roepend naar mijn moeder.

'Shigeru!' riep mijn moeder hem na. 'Het is echt laat.'
'Ah, kan nog wel. Komt goed.'

Mijn moeder gaf toe, elke keer weer.

De gang door en daar stond hij, met zijn armen gespreid, bij mijn bed. 'Welk verhaaltje gaat het worden?'

Met een flinke dosis enthousiasme, afgewisseld met gekke stemmen en wilde armgebaren vertelde hij zijn favoriete verhaal van Kaguya-hime. Ik weet niet waarom juist dit verhaal hem zo aansprak. In onze boekenkast stonden meerdere versies van het bekende Japanse sprookje. Sommige boeken waren heel dik en deden denken aan klassiekers als de *Odyssee*. Daartussen stond ook een versie voor kinderen met kartonnen bladzijdes en mooie illustraties. Het boek lag opengeklapt op mijn bed, maar we kenden beiden het verhaal uit het hoofd. Al had ik het sprookje inmiddels talloze keren gehoord,

het verveelde nooit; mijn vader vertelde het alsof het een toneelstuk was. Ik zag alles voor me, en hoorde hoeveel verschillende Japanse woorden hij gebruikte om aan te geven hoe groot en fel de maan was.

Vroeg of laat kwam mijn moeder toch de kamer in en siste mijn vader dan toe dat het te laat werd. 'Kan echt niet. Zo slaapt ze niet meer. Je maakt haar helemaal wild. Morgen maar weer verder...'

'Nee, nee!' riepen we allebei. Het verhaal moest wel zonder afraffelen worden verteld, met als afsluiting een dikke knuffel. Dan pas kon ik slapen.

Hij dekte me toe en ik rook vaak een zweem van wijn of bier om hem heen. Regelmatig ging hij na zijn werk nog even naar zijn favoriete café. Dat was of café Brandon op de Keizersgracht of Oosterling, aan het eind van de Utrechtsestraat. De bareigenaar kende hem en elke keer werd hij bij binnenkomst enthousiast begroet.

Als zijn Japanse vrienden of collega's Amsterdam bezochten, nam hij hen altijd mee naar een van zijn stamkroegen. Later vertelde hij dat ze hadden genoten van het bier van de tap, de flinke porties bitterballen en hompen kaas. Hij legde mij uit dat het Amsterdamse kroegleven hem deed denken aan de Japanse *izakaya* (een Japanse kroeg of eethuisje), waar iedereen dagelijks na het werk belandde. Op de bar werden de hapjes geserveerd, en het was vooral een plek waar tot diep in de nacht werd gemijmerd over het leven. Over alledaagse dingen, over liefde, over dromen, over alles.

Op zijn achtentwintigste had hij besloten naar Nederland af te reizen.

Ik heb lang gedacht dat hij Nederland als zijn meest geliefde land beschouwde, maar de laatste jaren van zijn leven twijfelde ik daaraan. Ik begon te vermoeden dat

hij Japan enorm miste. Mijn vader was, in tegenstelling tot ikzelf, er trots op om Japans te zijn. 'Ren er niet van weg. Koester het,' zei hij vaak tegen mij.

Kaguya-hime no monogatari

(het verhaal van de prinses van de maan)

Lang, lang geleden leefde er in Japan een ouder echtpaar. Ze hadden geen kinderen en ze vulden hun dagen met zwaar werk op het land. Elke dag liepen ze door het bamboebos en ze wikten de stammen kort. Tot ze een dikke bamboestam aantroffen waar verblindend fel licht uit straalde. 'Dit is heel merkwaardig. Zoiets heb ik nog nooit gezien,' zei de oude man. Hij besloot de bamboe open te snijden en op het moment dat het vlijmscherpe mes de stam raakte, klaterden er goudstukken uit. Hun verbazing werd nog groter, toen ze in de holle bamboestam ook een baby ontdekten! Ze noemden haar Kaguya-hime (stralende prinses) en namen haar mee, samen met de goudstukken. Ze waren arm, maar dankzij het goud konden ze het kind goed verzorgen. De baby groeide op tot een vrolijke kleuter. De tijd vloog voorbij, en voor ze het wisten was de baby een prachtige jonge vrouw geworden. Haar verblindende schoonheid bleef niet onopgemerkt. Dagelijks kreeg ze bezoek van mannen die haar een huwelijksaanzoek deden, zonder ook maar zelfs een woord met haar te hebben gewisseld. Ze voelde zich gevlaid, maar sloeg elk aanzoek af. Op een dag hoorde de keizer over deze prachtige vrouw. Hij reisde af naar haar huis en hij viel als een blok voor haar. Hij beloofde dat hij ook voor haar ouders zou zorgen als ze mee zou gaan. Ze trouwden, al voelde de keizer wel dat er iets met haar aan de hand was.

Kaguya-hime was best gelukkig, ze had veel vrienden

en ze bleef trouw aan het echtpaar dat haar had gevonden. Maar elke maand wanneer het volle maan was, werd ze intens verdrietig. Op een dag vertelde ze dat ze oorspronkelijk van de maan kwam en dat ze haar echte ouders miste. Ze wist dat haar ouders haar binnenkort zouden komen halen. Niemand geloofde dat het daadwerkelijk zou gebeuren. Ondertussen wachtte ze af... tot er op een avond een bijzonder grote maan aan de hemel verscheen en een gigantische gouden koets uit de hemel bij het paleis neerstreek. Het waren de ouders die hun dochter kwamen halen. Ze waren blij om te zien dat hun kind zo gegroeid was. Kaguya-hime was verdrietig dat ze haar liefde en haar pleegouders moest verlaten, maar het gevoel dat ze naar huis wilde, was sterker. Terug naar haar echte ouders. En naar waar ze oorspronkelijk vandaan kwam.

2. Ik wil niet

Ik wil niet.

‘Aki!’

In de verte hoor ik mijn naam en ik wil heel hard ‘Neeeeheeee!’ roepen en wegrennen.

Dolly hangt aan de telefoon. Zij is de buurvrouw van mijn moeder. Haar stem klinkt vertrouwd, ook al heb ik haar lang niet meer gesproken. Nu klinkt ze vooral heel bezorgd en geschrokken.

‘Joehoe! Luister je wel? Hallo, Aki! Ben je er nog?’

Ik voel meteen een knoop in mijn maag.

‘Ja, sorry. Ik ben er nog.’

Dolly vertelt me dat mijn moeder van de trap is gevallen en nu in het ziekenhuis ligt. Of ik er zo snel mogelijk naartoe kan.

‘Maar waar ligt ze dan? Is ze wel nog aanspreekbaar?’

Ze geeft me de naam van het ziekenhuis.

‘Mijn god, dat is...’

‘Ja, ik weet het, meis,’ zegt ze. ‘Waar je vader ook...’

Ik slik even, en ze zegt me dat ik een pen moet pakken om wat dingen op te schrijven. Zoiets zou ik ook tegen mijn kinderen kunnen zeggen.

‘Schrijf het nou op, want dit ga je vergeten.’

Mijn moeder ligt op de intensive care, op dezelfde afdeling waar mijn vader jaren geleden lag. Iets te snel kap ik het gesprek af.

Ik doe mijn ogen dicht.

Ik heb nog niet opgehangen of er komt alweer een appje binnen. Een moeder van school. Of het goed is dat haar dochter bij ons komt spelen vandaag. Met mijn vingers op mijn slapen probeer ik de druk weg te masseren.

Let op je ademhaling.

Mijn oudste twee kinderen, Julie en Ties, zitten nog tot laat op school vandaag, maar voor de jongste, Lou, moet ik verzinnen wie haar gaat halen. Ik weet niet hoelang het gaat duren in het ziekenhuis. Alleen: waar liggen mijn sleutels? En waar lag ook alweer mijn tas? Alles lijkt vertraagd, juist in de haast.

De sleutels vind ik in het wasbakje van de wc en mijn jas gris ik onder een stapel schoolboeken vandaan. Hoe die daar dan weer komen, de boeken op een kruk beneden en niet boven in de kamers van de kinderen. Naast het krukje zie ik een doos vol met grote hompen gedroogd zelfgemaakt slijm. Ook fijn.

Mijn schoenen zijn niet te vinden, ik herinner me vaag dat mijn oudste dochter ze weer eens zonder vragen heeft weggekaapt.

Als ik alle essentiële zaken heb gevonden, werp ik nog een keer een blik in de kamer en bedenk me dat ik deze ochtend zou puinruimen. Niet dat het wat uit zou maken, want ook al is het opgeruimd, het huis blijft altijd rommelig. Overall ligt wel wat, op elke hoek staat een stapeltje van iets of groeit als vanzelf weer een toren van onlogische spullen bij elkaar. Nog even bekijk ik mezelf in een make-upspiegeltje, maar ik klap het gauw dicht. Ik beloof mezelf beterschap en trek de deur extra hard achter me dicht. Alsof op die manier de zooi voor goed is weggetoverd.

De weg naar het ziekenhuis weet ik in één keer en zonder omwegen te vinden, dat is voor mij heel bijzonder. Bijna altijd rijd ik verkeerd, zelfs met navigatie.

Tegen de tijd dat ik het ziekenhuis in de verte zie, herinner ik me dat ik mijn man Martijn en Margot nog moet appen. Margot, mijn lieve vriendin. We vullen elkaar zo goed aan dat ze me ‘haar andere hersenhelft’ noemt. Haar tirades zijn onmiskenbaar. Laatst ging ze tekeer over een moeder van school, die beweerde dat ze nooit gedoe had met haar kinderen.

“Weet je wat ze zei, Aki? *Ze had er geen omkijken naar.* Nou ja, zeg. De hele dag ben ik brandjes aan het blussen en kinderen aan het oppikken die weer ergens een lekke band hebben. Alsof ik niets anders te doen heb. Oké, het zijn geen levensbedreigende problemen. Dat weet ik ook wel. Maar ál die onverwachte acties, het blijft vermoeiend.’

Haar vijftienjarige dochter had tijdens het avondeten terloops meegedeeld dat ze allang seks had gehad. ‘Ik heb haar ontmaagding gewoon gemist. En...’ Ze verslikte zich bijna, maar ging hoestend verder: ‘... ze vond het best prettig! Best prettig. Hou op met me. Serieus, in het volgend leven neem ik een hond.’

Op de parkeerplaats app ik Martijn – hij neemt nooit op, bloedirritant – en gelijktijd schrik ik van een cijfer dat plotseling op mijn schermje verschijnt. De toetsweken zijn al weken achter de rug, maar de kinderen hadden nog niets gemeld over hun resultaten. Dat heeft een reden, zie ik nu. Een vette rode 2,2 en ook nog een 3,2. Telt vijftien keer mee. Ik trek mijn wenkbrauwen hoog op. Ook dat nog.

Inmiddels zijn er alweer tien jaar voorbij, maar het voelt alsof ik gisteren nog in dit ziekenhuis in Amster-

dam-Noord was. Ik loop naar de ingang, een gigantische draaideur met een groot bord ernaast met de namen van afdelingen waar je als patiënt of bezoeker heen kunt. Namen die teruggebracht zijn tot allerlei afkortingen, gevolgd door een letter. Eén grote rebus. Ik heb me destijds ook afgevraagd of er iemand ooit in één keer naar de juiste afdeling is gelopen. De eerste keer dat ik daar 's nachts aankwam, was ik op het parkeerterrein al verkeerd gereden en eindigde ik totaal overstuurd bij de oprit naar de eerste hulp, voor een slagboom die maar niet openging. Ik bleef drukken op het knopje van de intercom en roepen: 'Sorry, maar ik moet naar mijn vader. Die ligt op de intensive care.'

De verpleger die bozig naar buiten kwam lopen, zag mijn jankhoofd en wist meteen dat ik het allemaal niet zo had bedoeld. Hij leidde me om het hoekje naar de parkeerplaats voor het personeel.

'Het is oké. En... sterkte. Weet je nu waar de afdeling is?'

'De eerste verdieping, en dan helemaal aan het eind van de gang,' herhaalde ik als een mantra terwijl ik door de gangen rende. De gang was zo lang dat het voelde of ik naar het eind van de wereld liep.

Binnen loop ik de geur tegemoet van warme saucijzenbroodjes en croissants, die in de cafetaria dag en nacht broeierig onder een lamp liggen. Hier lijkt weinig te zijn veranderd, zoals het geroezemoes overal om me heen. Zelfs de tekst van het bordje bij de kassa is nog hetzelfde. 'Als u belt, helpen wij de volgende klant.'

Grabbelend in mijn jaszak zoek ik het papiertje waar ik alle gegevens heb opgeschreven. Behalve dat haal ik ook nog een sok van de kinderen tevoorschijn. Sinds ik

kinderen heb, komen er de meest onverwachte dingen uit mijn zakken.

Ik meld me bij de balie. De dame daar bekijkt me van top tot teen, en nog voordat ik iets kan zeggen, begint ze al: 'Zeg, heeft u wel uw papieren mee of iets van identificatie?'

Ik kijk haar sullig aan, want ik snap niet meteen wat ze bedoelt.

'Ja, jullie hebben namelijk altijd van die moeilijke namen.'

Jullie. Altijd. Moeilijke namen.

Het zal de adrenaline wel zijn, want ik voel een enorme woedeaanval opkomen. Ik buig naar voren alsof ik haar niet goed heb verstaan.

'Wat zegt u? Zegt u nou *jullie*? Terwijl u niet eens weet wat ik u ga vragen? U gaat er al van uit dat ik geen Nederlands spreek?'

De vrouw kijkt me aan alsof er een fata morgana voor haar is verschenen. Ze had mijn Amsterdamse accent en het felle verbale geweld blijktbaar niet verwacht. Haar ogen staan wijd open en ze komt niet meer uit haar woorden.

'Wat is dit voor aannname? Wat zijn dit voor rasci...' foeter ik haar uit.

Nog voor ik mijn zin kan afmaken, voel ik een hand op mijn schouder. Er staat een andere vrouw naast me. Ze lacht overdreven uitbundig, alsof ze net een goeie grap heeft gehoord en knikt naar me.

'Komt u maar met mij mee. Mijn loket is aan de overkant,' zegt ze, wijzend naar een bureau. Ik loop achter haar aan, maar ik kan het niet laten om even nog een vuile blik te werpen naar haar collega, die snel wegkijkt.

‘Wat is dit voor gedoe?!’ vraag ik terwijl ik een hoofdgebaar maak richting de vrouw achter de balie.

‘Sorry, zij is een beetje overwerkt en...’

‘... en dus? En dus mag je dit soort achterlijke dingen zeggen?’

Ze schudt haar hoofd. ‘Nee, dat kan ook helemaal niet. Maar kan ik iets voor je doen?’

Ik leg het verfrommelde papiertje op haar bureau. De dame tikt de gegevens in en mijn moeders naam.

‘U bent de dochter?’

Ze ligt inderdaad op de intensive care. In een paar zinnen legt de vrouw uit waar ik moet zijn, maar ik luister allang niet meer. Gekalmeerd bedank ik haar en ik loop naar de lift. De afdeling van de intensive care weet ik zonder enige moeite te vinden.

In de lift check ik een paar appjes, maar ik zie nog geen reactie van het thuisfront. Als ik de lift uitstap, valt het me op hoe rustig het hier is, bijna unheimisch in contrast met de drukte beneden. Naast de muren staan veel lege ziekenhuisbedden te wachten op hun nieuwe patiënt.

Ik hoor enkel het geluid van mijn voetstappen en het geklos van klompen die de artsen hier dragen in de operatiekamer.

Aan het einde van de gang sta ik voor gesloten toegangsdeuren. Alles ziet er hetzelfde uit als toen. Nog altijd de stoel die naast de deuren staat, met een kleine tafel met een stapel folders. *Alles wat je moet weten over de intensive care*. Elke keer als ik daar stond te wachten vroeg ik me af wie daar nou ging zitten.

Mijn mobiel zet ik op vliegtuigstand en ik druk op de grote knop. Een regelmatig piepgeluid gaat af terwijl de deur tergend langzaam openzwaait. Mijn adem stokt, alles in mij gilt *nee*.

Het piepen stopt en de ingang van de intensive care heeft zich wagenwijd geopend. ‘Kom maar als je durft,’ lijkt het gapende gat te zeggen. Klaar om me op te slokken in een andere wereld, die bestaat uit enge beademingsapparaten, saturatiecijfers, leven tussen hoop en wanhoop.

Ik wil dit niet, ik wil dit niet. Niet nog een keer.

En dan het besef.

Kut. Ik heb haar al tien jaar niet meer gezien.

3. Kromme spijker

Het gebeurde een paar jaar geleden toen ik met mijn dochters naar balletles ging. De dansschool zat midden in de stad. Het was een gammelpand met een steile trap en de kleedkamers waren er klein, maar het was een fijne plek en de dansjuffen waren lief. We fietsten over de grachten en van ver hoorden we de pianogeluiden al. Het was altijd een vast ritueel op de woensdagmiddag na school dat ik samen met de dames in hun roze mailot in de bakfiets op pad ging.

En toen zag ik haar. Aan de overkant van de gracht stond iemand op het punt om over te steken, ze keek de andere kant op. Haar kapsel, die regenjas en haar zwarte glimmende instappers...

Mijn hart sloeg op hol en vanaf dat moment verliep alles vertraagd, als in een film. Ik die op de fiets zat, de straat met mensen, de vrouw van wie ik het gezicht niet zag en alle herinneringen die ineens opkwamen.

‘Mam, waarom rem je zo hard?’ riep mijn ene dochter.

Ik stond stil en rukte de sjaal van mijn nek, zo benauwd kreeg ik het.

‘Laat me maar even. Ik fiets zo verder.’

Ondertussen bleef ik haar in de gaten houden. Ik lette op mijn adem terwijl ik vanuit mijn tenen een golf van woede voelde opkomen. Het gevoel had ik jaren geleden weggestopt, maar het kwam er nu uit.

Het liefst had ik naar haar geschreeuwd. Heel ordinair, maar voor mijn gevoel moest ik iets doen. Als een soort Rocky wilde ik me op haar werpen en op haar blijven inslaan tot ze me zou smeken te stoppen. Totdat ze zou gillen dat het haar speet. Ik balde mijn vuist en zag dat mijn knokkels wit waren. Ik schrok er zelf van.

‘Kunnen we zo weer gaan? Zo komen we te laat.’

Eindelijk keek ze mijn richting op en ik zette me schrap.

Het was ’r niet...

Yamada Keiko. Zij wist niets meer van mijn bestaan, maar ik zou haar nooit meer vergeten. Slapeloze nachten had ik toen ik als kind aan haar dacht. Niemand wist ervan, zelfs mijn ouders niet.

Yamada Keiko was mijn juf in de eerste klas van de Japanse school in Buitenveldert. Omdat ik pas op mijn zestiende kon kiezen voor een Nederlands paspoort, was ik tot die tijd officieel Japanees en dat betekende dat mijn ouders een brief kregen van de ambassade toen ik zes jaar werd. Die ging over de leerplicht. Ik ging al naar een Nederlandse school, maar mijn ouders bedachten dat het toch ook verstandig was om naar een Japanse school te gaan. Naar de zaterdagschool in Buitenveldert. Dat was een school speciaal voor Japanse kinderen die in Nederland verbleven en van wie de ouders vaak bij Japanse bedrijven werkten.

Voordat ik daarheen ging, was ik alleen gewend aan de Nederlandse kleuterschool in Amsterdam-Noord, naadloos aansluitend op de basisschool. Het gebouw was niet ver, ik kon ernaartoe lopen. In de eerste klas at ik vaak tussen de middag thuis of ik ging mee met een

vriendin. Na de lunch was er genoeg tijd om te spelen voordat we terugliepen naar school.

Er was een klasgenoot, Yvette, bij wie ik graag at. Haar moeder kocht altijd vers wit tijgerbrood met een krokante korst en een zachte binnenkant. Ze hadden een eigen slagerij en ze nam vaak vleeswaren mee naar huis. Dat werden zulke goeie boterhammen. Yvettes moeder was een rasechte Amsterdamse en dat leverde soms wat verwarring op, want ze kon behoorlijk direct zijn, of ze gebruikte uitdrukkingen waar ik nog nooit van gehoord had.

‘Aki, wil jij nog een boterham?’

‘Ja!’

Waarop zij me zwijgend aan keek. Kennelijk was het niet het antwoord dat ze verwacht had.

‘Ja, wat? Ja, hond of ja, kat?’

Nog steeds snapte ik niet goed wat ze van me wilde horen. Zo overtuigend mogelijk zei ik: ‘Ja. Ja, hond.’

Even was het stil. Toen begon ze luid te lachen. Zo hard dat ze erbij moest gaan zitten. Later bij het afscheid pakte ze me vast. Ze keek me lief aan en zei op haar allerplatste Amsterdams: ‘Wat ben je toch een scheet.’

Bij de Japanse zaterdagschool voelde alles anders. De les begon om negen uur en om vier uur werd ik opgehaald. Ik moest mijn eigen lunch en drinken meenemen.

Eigenlijk begon het al met mijn schriften. De mijne kwamen van de HEMA, de andere klasgenoten hadden schriften van Hello Kitty, Little Twin Stars of andere Japanse stripfiguren. Allemaal in mierzoete kleuren en opvallend anders dan de HEMA-schriften die ik mee had genomen.

Dat gold ook voor de kleding die ik droeg. Ik had

een knalpaarse Oilily-jas die aan de binnenkant knaloranje was met grote roze stippen. En ik had gympen aan, terwijl de meeste Japanse meisjes glimmende lakschoentjes droegen met kanten sokjes of schattige gympen van ook weer Hello Kitty of een bekend tekenfilmsterretje.

Vanaf het moment dat ik de school binnenliep met mijn vader, voelde ik al enige paniek.

‘Papa. Ik wil niet. Zullen ze me wel aardig vinden?’

‘Natuurlijk!’ zei hij iets te enthousiast en te snel. Hij keek er ernstig bij.

In mijn beleving hadden we al een helse reis achter de rug met de bus en we moesten daarna nog met de tram. Elke week als we de RAI passeerden, was ik al kotsmisselijk en doodmoe van de warme tram. Daarna was het nog een stukje lopen.

Het gebouw was groot en er stond een gigantisch hek om het hele terrein heen.

‘Nou, Aki-chan. Ik ben er straks weer. Kop op. Niet zo somber kijken. *Genki o dashite!*’ (‘Beetje energiek, kop op!’)

Het idee dat ik daar alleen zat werd me te veel. Mijn vader pakte me vast en tilde me op.

‘Het wordt vast leuk. Dan kun je straks twee talen goed spreken en lezen.’

‘Dat wil ik niet. Ik wil met je mee naar huis. Naar mama.’

Om me heen nam iedereen lachend afscheid en ze hadden er zichtbaar zin in.

Ik knikte dapper en zwaaide net zo lang tot ik hem niet meer zag. Als eerste moesten we onze meegebrachte lunch in een grote bak doen. Als enige had ik gesmeerde boterhammen mee, terwijl iedereen prachtig

gevulde *bento*-bakjes meekreeg met *omusubi's* (Japanse rijstballen) en sommige zelfs met gefrituurde stukjes vis en kip. Mijn rode broodtrommel stak er flink bij af. Mijn vader had er een tekening van mij op gemaakt. Ik was er heel trots op dat mijn vader zo mooi kon tekenen, tot ik iemand zag die zijn vriendje aanstootte. Hij wees naar mijn trommel en fluisterde lachend iets in zijn oor. Ik voelde meteen dat er iets naars ging gebeuren.

Voordat we naar onze klas gingen, werden we naar een zaal geleid waar onze namen een voor een werden opgenoemd. Mijn juf heette mevrouw Yamada. Met harde stem verwelkomde ze ons en gebaarde dat we in een rij achter haar aan naar de klas moesten lopen.

Mevrouw Yamada deed me niet meteen denken aan een juf. Ik vond haar meer een dame die je ziet in een groot kantoor. Haar hele outfit was zo serieus met de zwarte glimmende instapschoenen, een zwarte bandplooibroek en een lichtgrijze blouse met een enorme broche.

Voor haar ogen vielen me op, die ze had opgemaakt met een zwart kohlpotlood. Er zaten zwarte stukjes make-up in de hoek van haar oog. Die liet ze de hele dag ongestoord zitten.

Ik weet niet hoe het begon, maar het ging vrij snel mis toen ik niet meteen begreep waar ik moest zitten. Juf Yamada bleef naar me staren vanaf haar bureau. 'Kom jij eens hier.'

Ze zei hardop, waar iedereen bij was, dat ze mij anders zou noemen.

'Ik noem jou bij je achternaam. Ik zie meteen dat je anders bent, of hoe zeg je dat? Kom, help me even. Hoe zeg je dat toch... Ah, ik weet het al.'

Even werd het stil.

'Weet jij wat een kromme spijker is, Watano-san?'

'Eh. Ja...'

'Weet je... De kromme spijker die eruit steekt. Die moet je rechtslaan. En de kromme spijker, dat ben jij.'

Haar glimlach was weg, ze keek me aan alsof ik het meest verachtelijke was dat ze ooit had gezien. Ze was boos, schijnbaar had ik iets fout gedaan, maar ik wist niet wat. Het was ook zo'n bizar tafereel met een volle klas die zwijgend toekeek.

Eigenlijk wilde ik huilen, maar ik dacht aan mijn maillot die niet lekker zat. Die was te klein en het kruis hing te laag terwijl het elastiek ervan enorm knelde om mijn middel. Misschien redde die afleiding mij onbewust van zo'n haatdragende opmerking.

Daarna stond de juf op, liep met grote stappen naar een tafel en sleurde die naar voren tot bij het schoolbord. Dat was mijn nieuwe plaats.

De klas zag er sowieso anders uit dan ik gewend was. Op de Nederlandse school zat iedereen in kleine groepjes en er stonden gekleurde pennenbakken of leesboeken op de hoeken van de tafels.

Op de zaterdagschool stonden alle tafels aan elkaar zodat ze samen een groot vierkant vormden. Bij het schoolbord was een smalle opening en daar zat de juf. Buiten het vierkant zat ik.

Op de muren hingen sommen, dus geen vrolijke posters van theatervoorstellingen in de Krakeling, zoals in Amsterdam-Noord. Daar was alles een stuk rommeliger, met stapels schriften op een kast en overal boeken. Hoe anders was het op de Japanse school, met alleen een saaie, lege klas.

De les begon met het hardop voorlezen van het Japanse alfabet en een spelletje met het plakken van woor-

den. Dat herkende ik van de lessen op de Nederlandse school. Bezem – kast – kast – deur – deur – bel...

Daarna moesten we de hele ochtend rekenen. Het was alsof leren een heel ernstige en serieuze zaak was. Dat was het ook, want er werd opvallend weinig gelachen.

‘Watano-san,’ zei de juf een keer tijdens de rekenles. Of ik van twintig naar nul wilde aftellen en terug. In het Nederlands zou het geen probleem zijn, maar in het Japans moest ik langer nadenken omdat ik niet alles automatisch wist. Dat duurde voor haar te lang. Ik dacht na, en zag dat een jongen die vooraan zat mij iets wilde voorzeggen, tot een andere klasgenoot hem kwaad aantootte.

‘Stop maar. Stop maar,’ zei mevrouw Yamada halverwege. ‘Ga maar weer zitten, Watano-san. Je bent te traag.’

Het allerleukste op de doordeweekse basisschool vond ik het speelkwartier. Dan hingen we met z’n allen aan de klimrekken of we speelden boompje verwisselen, of tikkertje. Of we verzonnen zelf iets. De tijd vloog voorbij en met rode wangen van opwinding renden we zingend de klas in. ‘Morgen weer?’ riepen we standaard tegen elkaar, waarop iedereen vrolijk terugriep: ‘Jaaaaa, morgen weer.’

Dat was ook nogal een verschil met de Japanse school, waar ik alleen was tijdens de pauzes. Ik rende weleens mee met wat kinderen uit mijn klas, maar ze renden meestal meteen van mij weg.

‘Ze is stom, ze moet weg.’ Alles verstond ik, maar ik zei niets terug.

Omdat buitenspelen niet zo leuk was, liep ik tijdens de pauze rond in het schoolgebouw. Het spelletje was

om expres te verdwalen en te kijken waar ik dan uitkwam. Binnen voelde ik me veilig, helemaal toen ik buiten alle Japanse kinderstemmen hoorde. Stiekem sloop ik de kamers en zalen in die niet op slot waren. In één klas stonden allemaal *kokeshi* (traditionele Japanse houten poppen), van groot naar klein. Een hele kast vol. Ik keek naar alle gezichten van de poppen tot ik voelde dat er iemand naar me staarde. Met een ruk draaide ik me om. Er stond inderdaad iemand in de deuropening, een meisje. Ik schatte haar een stuk ouder dan ik. Ze zag me en ik werd knalrood.

‘Sorry, maar de deur stond open,’ zei ik in het Nederlands tot ik besepte dat ze dat natuurlijk niet kon verstaan.

‘Is goed joh,’ zei ze terug in het Nederlands. Ik schrok. Ze liep naar me toe en stak haar hand uit:

‘Hoi, ik ben Naomi.’

Ze was half Japanse en half Nederlandse, en ze zat al op de middelbare school. Ze zag er ook iets anders uit dan alle Japanse kinderen. Haar haar was lichtbruin en ze had niet echt amandelvormige ogen. Ik vond het fijn dat ik met iemand kon praten. Iemand die me niet negeerde, maar het juist leuk vond om me te leren kennen.

De pauze was voorbij, maar daarna zag ik haar elke zaterdag.

Naomi vertelde dat ze het op school ook niet zo leuk vond, maar ze moest erheen van haar moeder. Soms had zij snoepjes mee. Van die grote gifgele Napoleonzuurtjes. Niet eens Japanse.

In de klas kende ik verder niemand, ik kende niet eens hun namen. Als we voor een opdracht iets samen moesten doen, deed ik het alleen. Inmiddels was ik eraan gewend, maar het pijnlijkst was vooral dat ze me

negeerden. Als ik per ongeluk tegen een klasgenoot aanstootte, dan deed die een stapje opzij. Verder geen enkele reactie, helemaal niets. Ik was het spook van de klas.

De enige interactie die er was, was met háár, de juf. Het leek bijna een wekelijks spel om weer een onaardige opmerking naar mijn hoofd te slingeren.

Elke fout of vergissing die ik maakte, gaf haar de mogelijkheid weer gretig toe te slaan. De ene keer moest ik de klas uit, de andere keer bleef ik kijken naar haar woedeaanval of moest ik een hele tekst netjes op het bord schrijven. Ik stribbelde niet tegen want ik was doodsbang voor haar.

Tot die ene zaterdag.

Ik ontdekte dat mijn beker met appelsap had gelekt in mijn broodtrommel. Mijn boterhammen waren daardoor doordrenkt met sap. Op het moment dat ik de boel in de prullenbak wilde gooien stond de juf naast me. Wat ik daar aan het doen was.

Toen ik had geprobeerd uit te leggen wat er gebeurd was, zei ze dat er niets werd weggegooid. *'Bachi ga ataru yo.'* (*Bachi ga ataru*. Veel ouders gebruiken deze uitdrukking wanneer je iets stouts hebt gedaan. 'Ooit zul je hiervoor boeten.')

Ze bedacht hardop dat ik voor straf in het midden van de klas, terwijl iedereen toekeek, mijn boterhammen moest opeten.

'Dat is hartstikke vies. Ik ga dat niet eten!' probeerde ik nog, maar ze was onverbiddelijk. Ze pakte me bij mijn bovenarm en ik keek naar haar ogen. Ik dacht echt even dat ze me ging slaan.

Ik raakte in paniek, juist omdat ik wist dat niemand me zou helpen. Toch was er iets in mij dat zich verzette

tegen haar. Geen idee wat er op dat moment precies gebeurde, maar ik besloot om mijn brood op te eten. Hoe goor het ook was, ik was haar gezeur helemaal zat.

De klasgenoten stikten bijna van de lach toen ze me daar zagen staan in het midden van de klas. Ook de juf lachte hartelijk mee.

Ik deed mijn ogen dicht en nam een hap van het doorweekte brood. Heel langzaam kauwde ik.

De juf schreeuwde me toe: *'Hayaku hayaku!'* ('Sneller, sneller.')

De tranen prikten in mijn ogen, ik voelde me zwerterig, maar ik bleef doorkauwen. Het smaakte zompig, stukjes brood gedrenkt in lauwoete sap. Halverwege moest ik kokhalzen, natuurlijk tot grote ergernis van de juf. Maar ik at het trommeltje leeg en liet het haar triomfantelijk zien.

Ze zei niets, maar haar openstaande mond zei me genoeg. Het leek even alsof dit niet de bedoeling was.

Kotsmisselijk liep ik met mijn trommeltje naar mijn tafeltje buiten de kring, uit de arena. Ik deed net of ik wilde spugen op een jongen die me aanstaarde vanaf zijn tafel. Hij riep meteen naar de juf, die hem gelukkig negeerde.

De les ging door, maar voor mij was de dag al voorbij. Ik had er geen zin meer in en legde mijn hoofd op tafel. Ik hoopte zelfs dat ze me de klas uit zou sturen.

Misschien verbeelde ik me het, maar de juf leek daarna verward. Ze struikelde tijdens het voorlezen iets te vaak over haar zinnen en ze raakte geïrriteerd toen ze twee keer iets moest uitleggen. Voor het eerst reageerde ze ook kattig op een andere leerling, die meteen in tranen uitbarstte. Misschien was ze zich er eindelijk van bewust dat ze te ver was gegaan met haar getreiter.

Jaren later begreep ik waarom *Matilda* van Roald Dahl lange tijd mijn favoriete boek was. Matilda kwam op haar school in aanraking met haar akelige schoolhoofd, Agatha Bulstronk, een verschrikkelijk mens dat kogel-slingerde met kinderen. Op een gegeven moment had een leerling stiekem gesnoept van de cake van Bulstronk en moest hij voor straf een reusachtige taart opeten. Het lukte hem om de hele taart naar binnen te werken. De klas juichte. Zo voelde het ook voor mij. Ik juichte in mezelf, het was een stille overwinning.

Pas tegen het eind van het schooljaar kreeg mijn moeder het door. Ze voelde dat er iets speelde, maar ze kon haar vinger er niet op leggen. De nachtmerries werden heftiger, ik werd steeds vaker huilend wakker. De ochtenden vlak voordat ik weer naar de Japanse school moest werden ondragelijk. Ik werd steeds angstiger om de klas in te gaan.

Op een middag stond mijn moeder in mijn kamer en bladerde door mijn Japanse lesboeken. Zonder op te kijken vroeg ze wat ik eigenlijk van mijn juf vond. Ik bleef doorgaan met wat ik deed en reageerde niet op haar. Mijn moeder stelde de vraag nogmaals, wat dwingender deze keer.

‘Ze is wel een beetje eng...’

‘Hoe bedoel je? Voel je je angstig in de klas? Is ze wel aardig?’

Weer antwoordde ik niet, maar ik vroeg haar wel wat het betekende als je een kromme spijker was die recht geslagen moest worden.

‘Wat?!’

Alsof ze het niet geloofde. Mijn moeder trok bleek weg, en gooide het boek op de grond.

‘Wat zei ze? Zeg dat nog eens...’

Ik herhaalde wat de juf tijdens de allereerste les tegen me zei.

‘En zij beweerde dat jij die kromme spijker was?’

Ik probeerde het nog recht te praten, maar ik zag aan mijn moeder dat ze genoeg wist. Haar ogen stonden fel, ze spuwden vuur. Ik kon er met haar later ook niet meer over praten.

Elke zaterdag zeurde ik dat ik daar niet meer heen wilde, maar door die ene opmerking wist ze dat er meer aan de hand was. Gelukkig werd er op dat moment aangebeld. Het was Astrid, die vroeg of ik buiten kwam spelen.

‘Ga maar,’ zei mijn moeder.

Zo hard als ik kon rende ik naar buiten, en probeerde alles te vergeten. Tot etenstijd speelde ik met mijn vriendinnen. Het was muisstil tijdens het avondeten en ik hield me ook maar koest. Pas een paar dagen erna vertelde mijn moeder dat ik nooit meer naar die Japanse school hoefde.

‘Maar ik heb nog wel een toets. En er is daar ook een vriendin, die...’

‘Hou op, Aki. Dit is toch wat je wilde? Nooit meer naar die rotschool? Je hebt je zin nu. Het is klaar en ik wil er niets meer over horen. Hoor je? Nooit meer.’

Mijn moeder stormde de kamer uit.

De dag erna vond ik al mijn Japanse schoolboeken en schriften in de prullenbak. De HEMA-schriften. Zelfs mijn rode broodtrommel lag erbij. Best zonde, vond ik. Ik durfde hem alleen niet te pakken.

Heel soms dacht ik nog weleens aan Naomi, maar ik was vooral opgelucht.

Mijn vader had de school een officiële brief geschre-

ven waarin hij aankartte dat ze thuis nog meer aan mijn Japanse taal zouden werken zodat ik de leerstof beter zou begrijpen. Dit zou wellicht beter zijn voor zowel de lerares als voor mij. Ze hoefden niet te weten dat hun dochter doodongelukkig in de klas zat vanwege een treiterende tiran.

‘Dat begrijpen ze toch niet en dat wordt alleen maar vervelend. Je hebt het fijn op de Nederlandse school en dat is voldoende voor nu,’ zuchtte mijn moeder toen ik vroeg wat ze had gezegd. Mijn moeder was voor een laatste gesprek naar de Japanse school gegaan, maar ze vertelde niet wat daar was besproken. Voor haar was het boek gesloten. Voor mij was het belangrijkste dat de angst voor de zaterdag voorbij was, hoewel het gevoel soms op een onverwacht moment opdook, zelfs jaren later nog.

Een tijd geleden, vlak voordat mijn vader overleed, hadden we het er onverwacht over. Dat ik de kromme spijker was in de klas, volgens die gekke juf. We maakten er flauwe grappen over, maar ik zag aan mijn vader dat het hem verdriet deed. ‘Wacht,’ begon hij. ‘Weet je. Die vrouw...’ Dwars door zijn zin riep ik: ‘Papa, pap, luister! Je begrijpt het niet. Ik ben juist blij dat ik een kromme spijker ben. Mega krom ben ik.’

Hij wilde iets zeggen, maar mijn reactie verraste hem. Hij lachte zo hard dat hij vervolgens in een nare hoestbui belandde, maar hij hield zijn vinger omhoog. Hij wilde er nog op terugkomen en ik wachtte geduldig tot hij op adem kwam.

‘Aki-chan. Weet je... Kromme spijkers zijn zeldzaam. Vergeet dat niet!’

Nooit zou ik veranderen. Ook al sloegen ze me zo hard ze konden, recht zou ik nooit worden.